

INGE DENAEGHEL

BEVROREN LEVENS

DEEL 1

AJUNA

‘Dit is voor jou, Michael. Waar je ook bent, ik hoop dat het je geluk zal brengen.’ Ajuna trok haar handschoenen uit en haalde een blauw lint uit haar jaszak dat ze bedachtzaam aan de tak van een zilverberk knoopte. De boom stond met zijn voeten in de sneeuw, zijn takken waren begroeid met korstmoss en ze reikten, beladen met lapjes stof – rode, blauwe, gele, het ene al meer verveerd dan het andere – omhoog naar de blauwe lucht. Sommige lapjes waren niet meer dan verstorven stof, andere uitgerafeld tot losse draadjes die zich nog krampachtig vasthielden aan een twijg. Zoals mensen zich hier ook probeerden overeind te houden in de koude Siberische taiga.

De berk stond langs een pad dat naar de begraafplaats slingerde die diep verscholen in de bossen lag. Op weg naar de plaats waar hun overleden voorouders rustten, bleven mensen hier staan en haakten hun wensen en dromen in de bomen. Ze hoopten op een lang leven, vroegen aan de geesten om geluk, of droomden vurig van een geliefde. Dat alles in de hoopvolle verwachting dat iemand hen zou aanhoren en hun wensen zou inwilligen, net zoals zij deed.

Ze vervolgde haar weg, ze wilde een bezoek aan moeders graf brengen. Tot het schrille geluid van metaal op metaal en te luide stemmen de stilte verbraken.

Haar hond, Norbu, liep wel door en stooft blaffend naar de ingang van de begraafplaats, waar het geluid vandaan kwam.

Ajuna dook dieper in haar sjaal en sloeg het tafereel in de verte gade. Ze wilde alleen zijn met haar gedachten aan haar moeder en haar verlangen naar Michael.

Toch ging ze langzaam dichterbij. Een jonge man en een vrouw, dat kon ze aan hun stemmen horen, waren iets aan het bouwen. Wat het was, kon ze niet duidelijk zien.

Ze droegen blauwe werkpakken en feloranje lasbrillen waardoor hun gezichten onzichtbaar waren. Hun stemmen stegen op in de vrieslucht, vreemde klanken vermengden zich met het krijzen van kraaien. Ze haalden Norbu aan, lachten, waarna ze opnieuw aan de slag gingen. Geklop van een hamer. Metaal op metaal.

‘Norbu!’

De hond leek over de sneeuw tot bij haar te vliegen, schudde zijn dikke vacht uit en keek haar vragend aan, zijn tong lang uit zijn muil.

‘We gaan naar huis.’ Het was vreemd om de woning op Olchon haar huis te noemen. Het was voorlopig de plaats waar ze verbleef, waar de hond zijn nest vond. Waar ze samen sliepen en waakten. Bij vader.

Norbu drentelde voor haar uit terwijl ze met haar ogen de omgeving scande. Als een eekhoorn op zoek naar lekkere noten. Aan de tak van een dennenboom hing een bevroren waterdruppel. Iets verderop stonden prille voorjaarsbloemen, groene sprietten die boven het witte sneeuwtapijt uit kwamen piepen. De knoppen aan de zilverberken hielden hun adem in, net als de lente die zich hier nog niet waagde, diep in de bossen rond het Baikalmeer. Die liet langer dan gewoonlijk op zich wachten. Planten die wilden ontkiemen waren verrast door de nieuwe sneeuwval en de grauwganzen naderden deze ijzige regio's behoedzamer dan anders.

Alles in de wereld hulde zich in stilzwijgen, want vader ging sterven. De hele wereld maakte zich klaar voor de rouw. Zo voelde ze het aan. Waarschijnlijk zou alleen zij bij hem zijn wanneer hij zijn tocht naar de wereld van de vooroudergeesten aanvatte. Haar man Boris kon zijn schapen niet lang alleen laten. Als het nodig was, zou hij vertrekken en de lange rit naar hier maken, over de eindeloos lijkende steppes naar de oevers van het Baikalmeer, en vandaar naar het eiland waar vader zich de laatste jaren had teruggetrokken. Boris zou nooit op tijd zijn. Haar broer Dashi evenmin, na hun laatste ruzie had hij vaders ziekbed halsoverkop verlaten

en was hij alweer gevlucht naar zijn luxueuze villa in Sint-Petersburg. De plek waar zijn ziel nooit zou aarden, alleen had hij dat nog steeds niet begrepen.

Als vader stierf zou ze er alleen voor staan. Net zoals bij de geboorte van Michael, haar zoon.

Daar moest ze nu niet aan denken. Waar was de hond gebleven?

‘Norbu!’ Haar schreeuw stierf weg tussen de hoge bomen – berken, lariksen, sparren. Ze ploegde verder door de diepe sneeuw en speurde naar haar hond. Daarnet holde hij nog voor haar uit, staart in de lucht.

‘Norbu?’ Zijn zwarte snuit verscheen uiteindelijk achter een dikke spar. Witte stipjes sneeuw versierden zijn kop, als glazuur op honingtaart.

‘Speel je verstoppertje? Slecht idee voor een zwarte hond in de sneeuw’, grijnsde ze opgelucht. Norbu hopte over het witte poedervlak naar haar toe. Ze gaf hem een aai over zijn bol. ‘Even rusten, rakker. Jij bent onvermoeibaar, ik word al iets ouder.’

Nog nooit eerder had ze zo dicht bij een stervende persoon gestaan. Hoe moest ze zich bij het afscheid van vader gedragen, en wat na zijn dood? Hoe zou ze zich voelen?

Ze waren lang geleden uit elkaar gegroeid, vader en zij. Als een boom waarvan de kruin twee kanten uit reikt bleven ze toch met elkaar vergroeid, vanuit de wortel. Dat ging zo met familie.

Nu hij dodelijk ziek was, had ze gedacht dat het contact tussen hen geleidelijk zou verbeteren. De laatste maanden had ze de zorg voor hem op zich genomen, het had haar vele ritten naar en van het eiland gekost en evenveel geestelijke inspanning. Het viel haar moeilijk om die man, die ze verantwoordelijk achtte voor de pijn in haar leven, met liefde en genegenheid te bejegenen. De warmte in haar ziel kon ze niet oprakelen.

Gelukkig was daar Irina, de buurvrouw. Vooral die eerste maanden van zijn ziekte had zij de kwade geesten die vader naar de andere zijde lokten, ver van hem vandaan gehouden. Ook had Irina voorzichtige pogingen gedaan om bruggen tussen vader en

haar te slaan. Zo ontstonden wankele brugjes waarover vader en zij elkaar konden bereiken.

Kwetsbare toenaderingen, als de vers gevallen sneeuw waar ze nu tot aan haar knieën door werd opgeslokt, omhuld door de ijzige poolnevel. Ze vervolgde haar wandeling, Norbu bleef naast haar door de sneeuw hoppen.

Haar voeten werden steeds natter, ze miste de sneeuwraketten die onder aan de trap waren blijven staan. Ze was niet van plan geweest om diep in de taiga door te dringen. Iets had haar gelokt, steeds verder die bevroren wereld in.

Nu voelden haar voeten als ijsklompjes. Maar de klamme kilte hield haar ook in het hier en nu. Vaders einde naderde, zo had de dokter haar onlangs verteld. Ze wilde ver weg blijven van het verleden dat haar, sinds ze op Olchon was aangekomen nu bijna een week geleden, steeds dichterbij de huid kroop. Olchon was voor haar volk, de Boerjaten, een mythische plek. De oorsprong van hun sjamanisme, hun verleden. Het eiland was voor haar als kind altijd een droomplek geweest waar tijdens de lange zomervakanties spel en avontuur op haar en Dashi wachtten als overrijpe tomaten die dringend geplukt moesten worden. Maar het was uitgedraaid op een bron van ellende. De plaats waar keerpunten in haar leven waren gekrast.

Voor de zoveelste keer schudde ze haar hoofd, geërgerd door al die herinneringen die het blijkbaar fijn vonden om haar overal te achtervolgen. Waarom had ze zich door de werkzaamheden op de begraafplaats laten tegenhouden? Omdat het gelach zo vrolijk had geklonken? En wat bouwden ze daar? Ze had moeten doorlopen, ze was toch van plan geweest moeder te gaan groeten? Dan had ze haar kunnen vertellen over vader die iedere dag een stapje dichterbij de wereld van de vooroudergeesten kwam, en dus ook dichterbij haar, zijn vrouw, zijn geliefde, haar moeder.

Moeder, wat had ze haar al die jaren gemist. Een gemis dat zich nog meer aan haar opdrong nu vader er straks ook niet meer zou zijn.

Maar denken aan vroeger was ook terugblikken op die mooie tijd, hier op Olchon. Toen waren ze nog allemaal samen, Dashi, hun zus Nina, mama.

Ze beseftte dat ze de laatste tijd, ondanks de donkere wolken die dat soms overschaduwden, veel aan het verleden dacht en aan het leven zelf. Die gedachten lieten, net als de golven op het strand, soms gladde keien achter en soms scherpe stenen, ze sneden in je huid en lieten littekens achter. Waardoor de pijn altijd bij je was. Ze wandelde liever op een zacht zandstrand. Het strand van de vergetelheid, daar waar de zeewind je hoofd leegwaaide.

Wat als ze zich toen, zoveel jaren geleden, tegen vaders beslissing had verzet? Hoe zouden hun levens er nu hebben uitgezien?

Norbu stortte zich op een konijnenpijp, die hij driftig gravend van onder de sneeuw blootlegde en blafte tegen de lucht. De zon hing als een rode bol boven de horizon en liet een bloederige streep achter. Ze prentte de kleuren in haar hoofd om die later met enkele penseelstreken op een doek neer te zetten. Dat was waar ze goed in was. In afscheid nemen niet.

Het nieuws over vaders naderende dood had haar leven onverwachts overhoopgehaald. Ze had zich daarvoor nooit beziggehouden met nadenken over een mogelijk afscheid, hoewel het er ooit van moest komen. Zo beseftte ze nu. Zoals ieders leven was ook dat van vader bedoeld om terug te reizen naar daar waar de overledenen zich bevonden, om later terug te keren tot de levenden in die eeuwige cirkel van zijn en niet-zijn.

Het was Irina die haar kort na de hete zomermaanden opbelde. Nu bijna een jaar geleden.

Vader, die zijn hele leven een kranige man was geweest, was plotseling ziek geworden. De dokter gaf hem toen nog enkele maanden.

Alles leek opeens minder belangrijk. De kunstgalerie die ze in Irkoetsk openhield. De tentoonstelling waar ze zich al maanden op aan het voorbereiden was.

Haar wereld was op dat ogenblik gestopt met draaien. Was dat niet zo bij iedere niet te vatten gebeurtenis in je leven? Michael, die ze hartverscheurend had moeten afstaan. Haar moeder van wie ze nooit afscheid had kunnen nemen. Ze hadden moeder aan de aarde teruggegeven voor zij, haar dochter, goed en wel begreep dat zij er nooit meer zou zijn om haar te troosten, om haar lange haren uit haar ogen te strijken, om haar te leren hoe je buuz bereidde. Er waren zoveel zaken die ze nooit meer met haar moeder kon delen.

Irina had haar tijdens dat telefoontje beloofd om haar trouw op de hoogte te houden.

Ajuna beseftte dat ze haar rancune opzij moest zetten en tijd vrij moest maken om er voor vader te zijn tijdens zijn laatste maanden, dagen, uren. Hun relatie had de laatste dertig jaar bestaan uit korte telefoongesprekken en korte bezoeken. Vader belde haar op wanneer hij weer eens een kaartje van Michael had ontvangen. Ze brachten de feestdagen samen door: het nieuwe jaar, een verjaardag, een naamdag. Veel verder dan dat kwamen ze niet.

Het had geen zin om wrokkig te blijven, ze moesten allebei het verleden laten rusten. De andere reden waarom ze meer tijd met vader wilde doorbrengen, wat ze niet openlijk wilde toegeven, was dat ze wilde weten of vader Michael had ontmoet.

Michael had op zijn laatste kaartje, dat hij naar zijn grootvader stuurde en niet naar haar, geschreven dat hij misschien naar zijn geboorteland zou afreizen. Was het louter een droom, of een plan dat vastere vormen had aangenomen? Een idee dat hij intussen, wie zou het zeggen, had gerealiseerd? Had Michael wel of niet de reis naar dit deel van de wereld gemaakt en zijn hem onbekende grootvader bezocht?

Vader hulde zich in stilzwijgen wanneer ze de naam van haar zoon liet vallen. Hij had het soms over *het kind*. Veel wijzer werd ze niet van zijn woorden, waardoor haar ergernis groeide en de muur tussen hen geenszins gesloopt werd.

Koppig reisde ze al die maanden, wanneer haar werk het toe-

liet, over en weer tussen Oest-Ordynski en Olchon. Wat niet makkelijk was. Het eiland, dat zich verscholen hield in de ijzige nevels van het Baikalmeer, was moeilijk bereikbaar. Bussen waren vooral tijdens de wintermaanden schaars en wanneer het meer bevroren was, was het maar de vraag of het ijs sterk genoeg was om erover te rijden. Of net niet te vast bevroren om met een boot tussen de ijsschotsen te laveren.

In december leek vaders toestand zich vreemd genoeg te stabiliseren. De eilandbewoners vertelden aan elkaar dat Bair Dandarov de zieke geesten uit zijn lichaam had verjaagd. Want was hij geen afstammeling van sjamanen? Hij kon zijn eigen demonen bestrijden! Ook Irina vertelde haar dat Bair lange wandelingen maakte en dat hij na zijn tochtjes vol energie thuiskwam. De dokters noemden het een mirakel.

Ze had de valse hoop gekoesterd dat vader genezen was, maar bij aanvang van het nieuwe jaar belde de dokter haar op. Het was in het weekend en ze had zich in de woonkamer achter haar schildersezel teruggetrokken.

‘Dag Ajuna, ik heb niet zo’n goed nieuws.’ De stem van de dokter klonk zacht maar duidelijk.

Haar blik schoot rond, zoekend naar houvast in het huis dat haar zo vertrouwd was. De plek waar ze eindelijk rust had gevonden.

Kort na hun huwelijk hadden ze van Boris’ familie een net niet bouwvallige houten blokhut buiten het centrum van Oest-Ordynski geërfd. De blokhut was, zoals zovele huizen hier, gebouwd rond een centraal houtvuur dat alle ruimtes verwarmde. De meeste ramen waren klein, de vloeren en muren van hout.

Boris had het huis liefdevol gerestaureerd. Hij had een nieuwe keuken geïnstalleerd, de kamers fris geschilderd, een badkamer naar moderne standaarden ingericht. Ook had hij de luiken weer blauw-en-wit geverfd en de decoraties boven de ramen, de fijne op kant lijkende versieringen, hersteld. Het schuurtje was wat

verzakt, net zoals veel andere gebouwen in Siberië die te lijden hadden van de grillige bewegingen van de permafrost. Ook dat euvel had hij de wereld uit geholpen en na enkele jaren was het een onderkomen voor de schapen geworden.

De woonkamer had hij ten slotte verbouwd tot zithoek en schildersatelier. Hij plaatste een groot raam met uitzicht op de tuin en de vijver. Het werd haar favoriete plek om te schilderen. Urenlang kon ze er zitten en genieten van de wisselende perspectieven die zich met het op- en ondergaan van de zon aanboden.

Oest-Ordynski lag afgelegen, ergens verloren tussen Irkoetsk en Olchon, en dat was vooral in de winter niet altijd aangenaam. In de zomer was het een uur rijden naar Irkoetsk. Tijdens de wintermaanden deed je daar dubbel zo lang over, indien je een auto had en je je over de ijzige wegen durfde te wagen.

Ze had net een penseelstreek over haar doek laten glijden, de witgrijze olieverf nog nat, toen de telefoon was overgegaan. De ongrijpbare leegte die ze wilde vastleggen bevond zich nu helemaal in het speelveld van het onbevattelijke. Ze staarde naar het wit op het witte doek. Naar haar strijd om het onzichtbare zichtbaar maken. Of het gevoel ervan te vatten.

De stem van de dokter kraakte opnieuw door de lijn. 'Ajuna, ben je daar nog?'

'Ja, jazeker', stamelde ze, hoewel ze het gevoel had dat ze tussen de tijden zelf was gevallen.

'Je vader gaat snel achteruit, vrees ik. Het zal niet lang meer duren voor hij deze wereld verlaat.'

Ze liet haar penseel in het glas met terpentijn glijden. De olieverf warrelde in slierten op. Ze hoorde de dokter ademen tussen het geruis op de telefoonlijn. De stilte werd aangevuld door het fluiten van de wind langs het raam.

Die middag zag eruit zoals zoveel andere lentedagen. Ze hield haar blik gefocust op het bevroren riet dat zich kranig staande hield aan de rand van de poel. De hele wereld was nog steeds bedolven onder een ijsdeken en alleen de zwarte kraaien waagden

zich luidkeels spottend tot hoog in de toppen van de sparren die het huis omarmden.

Ze verlegde haar blik van de tuin naar haar onafgewerkte doek. Naar de andere doeken die als soldaten in het gelid klaarstonden. Er was nog zoveel werk. Maandenlang was ze zich nu al aan het voorbereiden op haar vernissage in Perm-36, waar ze een overzichtstentoonstelling zou houden. Het moest een eerbetoon worden aan haar grootvader, die ooit in die vermaledijde goelag gevangenzat. Daarom bracht ze zoveel mogelijk tijd door achter haar schildersezels, maar steeds was er dat gevoel van onvolkomenheid wanneer ze naar haar werk keek. Sinds vaders ziekte kon ze zich moeilijk concentreren. De datum van de vernissage kwam dichterbij als een doemdag.

‘Ajuna, hij vraagt naar je’, zei de dokter nu met iets meer nadruk.

Ze bleef zwijgen en luisterde gespannen. De wind geselde de dennen rond het huis. De kraai hoog in de berkenboom liet een luide kras horen. Zou de dokter hem gehoord hebben, deze boodschapper van de dood, daar in het verre Olchon?

‘Ik kom. En ik zal bij hem blijven. Tot hij...’

‘Dat is goed. Verwittig je Dashi? Hij vraagt steeds naar jullie.’

Langzaam legde ze de telefoon neer. Het was opnieuw gaan sneeuwen. De kraai sloeg zijn vleugels open en vloog weg. Alles bleef bewegen en toch ook weer niet. Ze keek naar het half afgewerkte schilderij, naar haar handen vol olieverf die doelloos in haar schoot lagen, en ze dacht na over wat ze nu moest doen.

De penselen moesten worden gereinigd. Er moest meer hout worden binnengebracht. Wie zou het avondeten bereiden?

Een luid geblaf weerklonk aan de achterdeur. Norbu stoof het huis binnen, gevolgd door een koude windvlaag en Boris. Zijn zachte stem liep voor hem uit.

‘De lente laat dit jaar lang op zich wachten. De winter is onverslaanbaar. Die klimaatveranderingen brengen de seizoenen danig in de war.’ Hij liep de woonkamer in en zag onmiddellijk haar ontredde: ‘Je vader?’

© 2023 Manteau/Standaard Uitgeverij België nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Inge Denaeghel

www.standaarduitgeverij.be – info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:

New Book Collective, Utrecht

www.newbookcollective.com

Eerste druk: oktober 2023

Omslagontwerp: Jirka De Preter

Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4044 8

NUR 330

D/2023/0034/290